

Драган Мраовић

Српска култура – Quo vadis?

Проблеми у нашој култури имају извориште, пре свега, у државној политици, али и у кадровским решењима и понашању интелектуалаца, а не у стваралачком потенцијалу српских уметника. На срећу, не оскудевамо у талентима и врхунским уметницима који немају шта да завиде никоме на свету, нарочито онемо отуђеном од себе и природе, у коме се за културу проглашавају чак и перформанси Марине Абрамовић, веома овештали и неинвентивни у односу на продуховљени експериментални перформанс који су оваплотили у „ситуацијама“ (не у ситуацијама) српски клокотристи, још пре пола века, а којима се, на Старом сајмишту, придружио чак и ваљани песник светског гласа, писац чувеног „Урлика“ – Американац Ален Гинзберг. Данас америчка виртуелна култура нема више Гинзберга, али има Марину Абрамовић. И Америка и Србија су на културном губитку!

КУЛТУРА У ДРЖАВНОЈ ПОЛИТИЦИ

Државна политика која се залаже за неолиберални приступ у коме кул-

тура постоји само ако је вреднује тржиште, први је и прави узрок невоља у српској култури. Новац није основни проблем, а свако, ко се и мало разуме у државну администрацију и бирократију, зна да свака лоша намера може да се правда тиме што нема, пара. Одговорно тврдимо, из искуства у раду у државним установама, да у буџету Србије има довољно новца за културу, али да у влади Србије нема довољно афинитета за културу, јер је она, са једне стране, под утицајем спољног фактора коме смета српска култура, као темељ самосвесности српскога народа, а са друге неки чланови владе сматрају културом „уметност“ оних што се врте око шипке, пошто их запошљавају у Министарству спољних послова, а и другде. То је последица неолибералног мишљења да је економија изнад политике, да је материја изнад духа, новац изнад духовности. Кадровско решење – министар и његови сарадници – су само последица такве погубне политике, не само по културу. У таквој атмосфери министар културе може и да погорша стање у знатној мери, а да га ублажи само у

минималној мери. Онога тренутка када је др Зоран Ђинђић изјавио, као премијер, да „култура мора да буде профитабилна“, било је јасно да долазе црни дани за културу, да ће српском културом завладати политички комесари и конвертити као Горица Мојовић, партијско догматски бич српске културе у време „деведесетих“ година или анационални неолиберални експоненти пеотооктобраша који су нарочито настојали на разбијању новинарских и уметничких удружења „у име демократије“, а да ће преживети само кич на нивоу „Парова“. Јер, у Србији, на малом тржишту, Шекспир не може бити профитабилан. Није он профибилан ни у Италији са више од шездесет милиона становника, у којој нобеловца Еуђенија Монталеа штампају у само хиљаду примерака, у Мондадорију, јер се не може продати. Али се Монтале ипак штампа, уз државну подршку, јер је неопходан култури, а не тржишту. Тржиште није мерило културе. Оно је мерило кича и забаве погрешно схваћених као култура. Премијер је својом непромишљеном изјавом пребацио културу са колосека социјалног поимања државе, на колосек антихумане амебоидне неолибералне глобализације. Дакле, нема више пара за културу! Продајте своје слике, своју музику, своје позоришне представе, своје књиге, па стварајте! Шта ће нама писци који пишу роман и по пет година. Ко ће то да плаћа? Нека буду писци они који дугу причу продају као роман и пишу тих сто и нешто „шлајфни“ сваких шест месеци, ако хоће од тога да живе. Играјте само оне позоришне комаде са три до највише пет ликова, стварајте

мале циркуске путујуће трупе, ако хоћете да преживите. Али ни под тим условима ни писци, ни позоришни уметници не могу да живе од тога, јер их хонорар ни за такво „дело“ не може покрити ни за тај период. Од хонорара за роман писац може да живи, ако га добије, чак и три месеца – сиротињски. Осталих девет месеци може у Народну кухињу, ако је има. А шта тек да ради драмски писац? Њему нико не плаћа написани текст да би га објавио. Он мора да га објави у позоришту да би се нечему надао, а то је теже него објавити роман код издавача! Јер, трошкови постављања на сцену уметничког, књижевног, драмског списа, захтевају не само бар шест месеци писања, него још много месеци рада ансамбла који припрема представу, и много оних великих уметника иза завесе, рецимо сценографа, костимографа, композитора, захтевају салу, техничку опрему за светло и звук, итд.

Али. Ђинђићеви неолиберални трабанти су схватили да им је то прилика да културу претворе у „коза ностру“, јер им је све било прече од културе, просвете и здравља, па су те „новопечене“ демократе (а већина су у ствари само политички и/или каријеристички конвертити) схватиле да нам од тог часа ни Шекспир није више био потребан, пошто на њему не може и да се заради, а нема ни „наруквица“. Вероватно да Ђинђић није много размишљао када је то рекао, јер је био мешетар прагматичних дневно политичких изјава, али, било како било, то је био сигнал да на српску културу на срну неолиберални кичер мајстори који би чак и да „мењају свест“ уметницима, дакле онима који стварају свест

нације, тако да их претворе у послушне пудлице. Срећом, одолели су српски уметници и озбиљнијим бурама, рецимо Брозовим, па нису сви прихватили да се продају неолибералним властима за апанажу. Зато оних правих уметника има још, али све мање и тање, јер се рецептор културе образује у нашим ЕУ „болоњским школама“ за хомокретене и, ако се тако настави, ни Микеланђело код нас не би више био профитабилан на дуги рок, после неколико у школи хомокретенизованих генерација! Јер ће њихов вредносни суд бити сведен на ниво ријалитија. Нараво, прави уметник ће стварати упркос томе, јер то је у њему, он то не ради због пара, него због себе, да не пукне од муке. Баш као што је рекао Михаило Лалић: „Ипак треба писати, упркос мангупима, јер то негде не коме може ваљати“. Али, без рецептора његове уметности, уметник неће преживети. Он не тежи луксузу, али има трошкове неопходног самоодржања. Вајар и сликар имају озбиљне трошкове материјала. Уметничко дело често дуго настаје, а бедно се плаћа, ако се уопште плати. У време Дантеа рецептор културе је био такође јако сужен, због опште неписмености и необразованости раног средњег века, па култура није могла да буде профитабилна, али су постојале велике мецене, рецимо Де Медичи или Кан Гранде дела Скала, које су истински поштовале уметност и знале њене хумане домете, па су издржавале такве као Данте. Данас нема ни мецена, јер богати и моћни ове земље не маре да уложе у било шта и у било кога, осим у себе, а таман посла у културу.

КАДРОВСКА ПОЛИТИКА У СРПСКОЈ КУЛТУРИ И ПОЛИТИКА КУЛТУРЕ

Било је у историји српске културе углавном неспособних министара културе (пар часних изузетака постоји, рецимо непоновљиви Миодраг Ђукић, али и велики драмски уметник Воја Брајовић, затим прилежњик српског националног културног израза Братислав Петковић), али штеточине и ласкардијаша у култури Србије, као Иван Тасовац, још није било. Међутим, трагично је што није Тасовац деловао погубно по културу Србије на своју руку. Ово је битно схватити, јер је епицентар те опасности по културу Србије је у Влади Србије, чим је омогућила именовање и опстанак тог губара српске уметности, што је изузетно опасно по идентитет нације, јер се свест народа уништава или унапређује управо преко промена вредности у култури и просвети. Уз Тасовца треба одмах прикључити и бившег министра просвете Срђана Вербића, јер је просвета изузетно битна за развој културе. Тај сорошевски „допринос“ националној култури и просвети, као што је двојац Тасовац-Вербић, не би умео да опева ни велики Бранислав Петровић, чак ни као „добровољни прилог“. А о томе какве „вредности“ је унео Тасовац у српску културу, довољно сведочи то да су циркус, улична уметност и пантомима проглашени културом у његовом Закону о култури, а укинута су институције од националног значаја, док су истакнути уметници бачени на маргину, на милост и немилост локалних власти, иако њихово стваралаштво не само да је национално, односно покрива свесрпски културни простор, већ често има и светске размере.

Јер он је био склон перформансима, стерилној и личној егзибицији, па није разликовао забаву од културе.

О томе, пак, какав је допринос имао Срђан Вербић српској просвети, итекако битној за формирање свести о култури, довољно сведочи његово уводно плитко антисветосавско слово које је одржао на Светосавској академији, срећом јединој за његовог министровања. Срећом, српски патријарх га није удостојио свога присуства, јер би у противном морао да напусти салу да не слуша министров скаредни говор који је вређао светосавље. У том говору Свети Сава се ни не помиње, али је Вербић утврдио да „свет бољи од овога никада нисмо имали“, чиме нас је увео у неолибералистичку маглу у којој неолиберална демократија није најбоље могуће решење, али од ње нема бољег, па зато морамо прихватити неолиберални перпетум мобиле у коме се стварност понавља, у коме нема ни прошлости ни будућности, нема алтернативе, али има Вербића до миле воље. Министар просвете је упутио и поуку нашим ђацима да ни не помишљају на промене, нити на алтернативу садашњем стању, већ да треба да буду послушни робови у свету перпетум-мобиле неолиберализма. Поентирао је министар просвете Вербић тако што је на Светосавској академији, Свети Сава тек узгред поменут, јер су аутори представе дошли до закључка да он није створитељ прве српске школе, већ само цркве која врши „сегрегацију“ међу децом. Ипак, треба бити задовољан, јер идемо у ЕУ, упркос Светом Сави био је закључак. Содома и Гомора у министарској одежди!

Овакави министри просвете и културе су могући само у влади у којој је

премијер незаинтересован за ове области или што је још горе спроводи политички концепт у коме му је култура тамо где је она данас у државној политици, што значи да он не зна или неће да зна да нема државе без доброг здравља, без просвете и културе. Јер, без тога нема здраве и креативне нације. Илузорно је мислити да је Закон о култури, који убија културу Србије, могао било ко да срочи, па ни пакосни министар Тасовац, без сагласности премијера и бар ћутологије осталих чланова Владе Србије. У том случају, каквој држави то тежи премијер који избацује из закона установе културе од националног значаја, а не избацује из своје странке неког посланика Марка Атлагића који рече, у парламентарној расправи, много увреда и лажи на рачун уметника, па чак и да су „национално признање добили и робијаш!“

Кадровска решења у ресору културе нису никада била баш светионици српства у новијој историји, али је већина министара културе кренула, после рушења министра Миодрага Ђукића у режији ондашњих већ криминализованих премијера Србије, као што су били Радоман Божовић и Мирко Марјановић, перјаница настанка политичко-економске мафије у Србији, путем потопа српске духовности. Миодраг Ђукић је био министар културе који је оборио изгласавање буџета Србије, први пут у историји Југославије, борећи се за више средстава за културу. То му није опроштено. Није му опроштено ни што је законски вратио Опленец Карађорђевићима и дао заслужени часни статус кнежевићу Томиславу Карађорђевићу. Он је био министар кога је хвалила и сва унутрашњост Србије. Водио је рачуна

да и мали градови добију своје парче културе, бар што се тиче онога што је у надлежности ресорног министарства. Обишао је све градске и „сеоске“ центре културе и помогао свима, упркос преаврамовској инфлацији динара. Настојао је да култура у Србији не буде само привилегија престонице, иако је природно да престоница има највише дотација, јер у њој живи највише стваралаца, а њен је и највећи порески допринос култури. После њега није било много министара културе које треба поменути, осим Воје Брајовића, врха српског глумишта, који је учинио и нешто конкретно за статус уметника, као и задњег међу министрима културе Србије који су имали добре намере према српској култури, Братислава Петковића, а који је склоњен због његове националне оријентације да министар културе треба да подржава темељну културу и стваралаштво грађана државе чији је министар, а не да плаћа имитације нелибералне виртуелне (не)културе. Та смена министара културе не само да је била „бисер“ у антикултурном понашању српске политичке „елите“, већ је већ указивала на пут којим ће ићи српска власт, а који је осветљен причом актуелног премијера о „промени свести“ српскога народа, што није нимало безопасно као што би се могло чинити онима који не памте прошлост, јер су загледи у будућност без алтернативе.

Потом је доведен за министра културе амерички пион Иван Тасовац, као паж неолибералног анационалног и антисрпског концепта културе. Чист импровизатор, егзибициониста и перформанс министар. Али, иза те фасаде, иза лика безначајног културног посленика који се није доказао у својој

уметности, чији су прсти били кратки за дирке клавира, иако довољно дуги за политичке спетке, а ум недовољно широк да схвати да може, можда, бити успешан на неком другом музичком плану, уместо да буде упамћен као карикатурална прилика у српским политичким и културним неприликама, дакле иза те фасаде је он дошао на место српског министра културе вођен непогрешивом диригентском палицом америчке амбасаде, додуше у виду неке цедуљице, а која веома прецизно и успешно бира најгоре међу нама. Он је био најгори од свих министара културе Србије. Јер, Тасовац, популаран у јавности као Сатовац, насрнуо је на установе од националног значаја, на статус слободних уметника да би Србији наметнуо туђи културни идентитет. И то на начин испод сваког нивоа, односно на нивоу својих страних ментора, јер је срозавао достојанство српских уметника како је и где је могао, не само деловањем као министар, не само погубним Законом о култури, него и јавним изјавама да би он и „на томболи нашао боље од оних који су добили национална признања“. Ношен тим надахнућем је извесни скупштински еталон политичког улизиштва, посланик Марко Атлагић, изјавио у расправи о Закону о култури да су то признање „добили чак и робијаши“! Није ваљда мислио на Драгослава Михајловића? Несхватљиво је да је влада Србије допустила да се до те мере понижавају уметници Србије. Да министар културе уништава националне институције културе Србије!? Да уводи диктатуру министра културе над директорима и управницима најзначајнијих српских институција културе подређујући њихов избор својој ауто-

кратској власти. *O tempo, o mores!* Ко код чита Закон о култури који је он предложио Народној скупштини Србије, а она га изгласала у апсолутној стадопсихологији, може само да се згрози над тим убијањем српске културе. А свако ко је читао два предлога тог закона која су се појавила на сајту Министарства културе Србије у току расправе усмерена на културоцид Србије, а који су делимично мењани чак и под млаким притиском културне јавности, иако намерно неинформисане према слову закона, па чак и под притиском ЕУ институција (рецимо, појам „стеченог права“), могао је само да поврати од мучнине. У првом предлогу чак је и нама ненаклоњена ЕУ упозорила да постоји европско право које већ више од два века не дозвољава неке од клаузула тог предлога закона. У задњој инстанци је и премијер лично спречио уношење једног погубног члана тог закона којим се гасе нека будућа права уметника, својом изјавом датом у девет увече, а пошто је скупштинска већина тога дана већ усвојила текст закона. Сутрадан ујутру је та скупштинска већина изгласала, по налогу премијера, и онај члан закона који је претходног дана одбацила. Толико о дилеми, ако је неко уопште има, да ли је скупштина Србије народна или партијска. Министар, уместо да понуди оставку, што би урадио сваки часни политичар када га премијер доведе у такву ситуацију, послушно је легао на руду исказујући своју ћуд пудлице послушне према онима изнад њега и арогантне према онима којима треба да буде „слуга“, али од којих, нажалот, не зависи његово именовање. Поставља се само питање зашто премијер није ререаговао јед-

нако по осталим члановима закона који се односе на националне институције и самосталне уметнике, већ зашто није сторнирао доношење целог тог закона којим се задаје завршни ударац српској култури. Али, хвала му и за оволико. Сиротињи је и мушица залогај. А захвалност премијеру би могла бити још већа, ако је тачно, према ономе што је „процурело“ иза врата кабинета, да премијер није противан ревизији Тасовчевог Закона о култури, што би била велика шанса за новог министра културе да учини нешто за спас онога у чему смо свакако светски, уз спорт.

У земљи која нема стратегију културне политике, у којој министар предлаже да се назив Закона о култури промени у Закон о јавном интересу у култури, као да је јавни интерес шири појам од културе, а нарочито када се зна да границе јавног интереса одређује власт, а не свеукупна јавност, шта могу очекивати наши културни посленици? Нарочито када у Народној скупштини Србије прође Тасовчев предлог закона у коме се у културу сврставају „остала извођења културних програма и културних садржаја (мјузикл, циркус, пантомима, улична уметност и т. сл.)“?

Невероватно је да све то може да прође без знања премијера. Али, рецимо да је и тако било, премијер има прилику и обавезу да омогући садашњем министру културе Владану Вукосављевићу да обрише ту велику мрљу са Владе и Народне скупштине Србије. Ми верујемо да господин Вукосављевић има личне прерогативе да покрене напред нашу културну стварност. Поменимо само да се као секретар за културу Града Београда избо-

рио за пет одсто већи буџет у свом ресору. Иницирао је „Дане Москве у Београду” и „Дане Београда у Москви”, као и да Србија добије културни центар у главном граду Русије. Један је од покретача акција „Негујмо српски језик” и „Наше благо”. Заложо се да „Политика” добије трг. Био је и потпредседник УО Задужбине Милош Црњански. Носилац је награде „Светозар Марковић” за историју, а добио је и награду Француске алијансе на европском конкурс за најбољи састав на француском језику који је учио у Паризу и Дижону, писао је текстове за Правник, Студент и НИИ. Међутим, бавио се и спољном трговином, продајом некретнина, пружањем правних услуга и односима са јавношћу, што указује на могућност да буде добар министар културе. Наиме, личне уметничке сујете су биле честа брана добром деловању уметника министара културе, а пословично непознавање бирократског рада, својствено уметницима, често их је чинило неуспешнима, чак и када су имали добру намеру. Може се лако десити да буде добар министар културе баш човек који не долази из професионалног уметничког миљеа, јер је лишен уметничких сујета и парцијалног наума.

Дакле, добили смо новог министра културе Владана Вукосављевића, после оне пошасте Ивана Тасовца. Чини се да је то први министар културе, после дуго времена, који жели добро српској култури. Доказао је да то може и уме на претходном радном месту, а колико ће моћи да оствари од свог умећа зависи у много чему од Владе у којој је министар, односно од онога колико ће та влада да га онемогућава да развије своје идеје. Јер, сигурни смо

да министар схвата да је српска култура јача од топова! И да је зато вредно улагати у њу. Зато не сумњамо у њега, већ у културну политику Владе. Верујемо да ће наше оцене његовог будућег рада бити углавном позитивне, али не бисмо били у његовој кожи, јер је под притиском инфилтрираних неолибералних, а тиме и антисрпских струјања у српској влади. Очигледно је да има у српској политици, странкама и влади, оних који желе, по задатку, да угуше аутентични српски културни израз (могли бисмо већину и именовати, али за сада поштујмо латинску стару мудрост „*nomina odiosa sunt*“) да би Срби изгубили свој национални идентитет, који је и највећа сметња неолибералном економском и духовном поробљавању света, за који се залажу и неки министри у Влади Србије, јер када се сломи култура једнога народа, газе се лако и његов идентитет, његова самосвесност и самим тиме његов отпор усмерен на достојанствено самоочување које води ка неприхватању оног што не служи националним интересима свога рода.

УЛОГА УМЕТНИКА И ИНТЕЛЕКТУАЛАЦА

Уколико би се срећно сложиле карте на нивоу Владе, култура Србије би и даље имала један проблем који не зависи само од власти и за који она није крива, већ су за њега криви сами културни посленици. Дакле постоји проблем интелектуалаца, уметника, који веома доприноси лошем стању у нашој култури.

Интелектуалци, самим тиме и уметници, данас већма глорификују данашњу политичку стварност представљајући је као најбољи могући свет и

проглашавајући садашње стање за модел демократије, без алтернативе, чиме постају апологете властодржаца који творе баш овакво стање у српској култури. Њихова идеолошка функција је привидно опозициона, а у ствари представља замагљивање суштинске критике стварањем њеног привида, јер владајући поредак неће да је прихвати као допринос сагледавању проблема, већ се арогантно јогуни на њу као на неку увреду. Крећући се у оквирима „политички коректног говора“ које је утврдио систем, већина интелектуалаца у Србији само привидно критикује садашњост, али стварно још више учвршћују власт као непроменљиву и самохвалисаво демократску. О томе сведочи и њихова непремност на напор ка потпуном повраћају националног суверенитета (економског, политичког, културног, војног) кроз процес деглобализације коме се противи криминална еврократија која води Србију у амбис безглавља „која се не сипају у трактор“.

Данашњи интелектуалци и уметници у Србији су најчешће само апологете постојећег стања које проглашавају непроменљивим и учествују у превентивној демонизацији свакога ко им се супротстави, јер су, свесно или несвесно, постали саставни део власти, као пуки тумачи и заговорници исте политике коју води власт. Налазе се у положају који их наводи на то да се ускладе са успостављеним поретком и са владоцима, којима морају да продају свој „културни капитал“. Али, тај капитал има прођу само ако је строго усклађем са наметнутим чином очувања постојећег стања. Оптерећени агорофобијом, страхом од отвореног простора, односно популизма у позитивном смислу, они промовишу слику

постојећег стања заваривајући се да врше неку радикалну критику. Та њихова критика се креће у простору који је власт предодредила и зато је без икаквог ефекта. Насупрот политички коректном хору и стерилној критици коју врше српски интелектуалци и уметници, треба идентификовати главног противника културе у економском амбијенту, у либерализму на политичком плану, у нихилистичком и релативистичком индивидуализму на филозофском плану. У одсуству политичко-економске алтернативе неолибералној пошаста која је запрека ширењу културних видика и развоју националне културе.

У том смислу треба запазити мишљење савременог и младог италијанског филозофа Дијега Фузара: „Култура може да постоји увек и само у плуралу, као дијалог различитих култура које се упоређују према њиховој заједничкој припадности људском универзуму. Динамика капиталистичке мондијализације намеће само једну културу (потрошња, енглески језик, економска теологија, итд.) и одвија се кроз укидање културе као такве, коју замењују монотеизам тржишта и опредмећено гесло *reductio ad unum* (свођење на једно – прим. Д. М.). Увек остаје неиспуњено обећање, које непрестано понавља данашњи економски интегралizam, о пуној реализацији појединих јединки, насупрот прошлим системима кривим што су их гушили у режимима који нису марили за разлике. У оквиру општег конформизма, у коме се свака жеља за признањем и једнакошћу неизбежно претвара у понижавајућу масовну хологацију, свако је слободан да жели оно што хоће, а потом сви неизоставно хоће и раде исте ствари. Та јед-

накост у којој нестају разлике притајено подстиче хипертрофично бујање неједнакости. То је пустиња у којој се налазимо! Дакле, живеће оне националне заједнице које пружају отпор империјалистичком монокултурализму!“

У оквиру наведеног мишљења створена је атмосфера вољне сервилности преко пузајућег прихватања евроунијатског монокултурализма и американизације српске културе. Из таквог легла се испилио и Иван Тасовац. А „кривица“ интелектуалаца и уметника је у томе што нису дигли свој глас против такве појаве, осим ретких изузетака, јер, да су највећа имена савремене српске културе јавно рекла оно што причају по кулоарима, ни ова власт не би могла да не смени погубног министра и не одбаци његов културоцид српске културе. Никада не би прошао онакав накарадни Закон о култури да имамо интелектуалце и уметнике, писце, сликаре, музичаре, вајаре, глумце, певаче, књижевне преводиоце, новинаре, који би део своје познатости у јавности искористили да кажу у мас медијима шта мисле о министру културе и политици културе уопште. Уместо тога имали смо углавном ћутолога до ћутолога. У тој тачци већ искри питање које свако од нас треба себи да постави: колико сам интелектуално поштен, храбар и колико сам алтруиста, колико желим да допринесем свеопштем културном простору Србије или ме занима једино мој комодитет, мој мали егоцентрични и самоздовољни кутак.

ШТА ЧИНИТИ?

Први задатак свих нас, али посебно и министра културе Србије је враћање достојанства уметницима које је прет-

ходни министар довео на најниже ступице поштовања у српској историји. Поред стварања такве климе у друштву, то значи такође да им се омогуће коректни услови за рад и представљање њихових дела уз надокнаду довољну за живот у нашим условима, да се њихова дела вреднују као допринос култури Србије која она користи и после њихове смрти. Радни век уметника се не завршава чином званичног пензионисања, а његово дело, ако вреди, не завршава се крајем радног времена или пословне године, већ траје и вековима на ползу српске и светске културе.

Неопходна је темељна измена Закона о култури, јер је претходни Тасовчев накарадни „документ“ имао сврху, по налогу бриселократије (лично Тасовац је то потврдио у јавности хвалишући се оним чега се паметан стиди) само да се укине српска национална култура, а кич, циркус и улична уметност доведу у врх српске културне стварности. Да изгубимо наш културни идентитет. А зна се да је народ без културе и без просвете, народ без идентитета, односно то није више народ већ аморфна маса погодна за неолиберално обликовање и претварање људског бића у потрошачки атом интелектуалног нивоа амебе. У оквиру тога је неопходно враћање статуса националних институција, јер оне не могу да зависе од ћуди министра културе, ни у погледу финансирања, ни избора њихових руководилаца. Можемо се сложити да Србија нема шездесет установа од националног значаја, али нема их ни безначајно мало. Није на нама овде да лицитирамо о конкретном броју, јер о томе и критеријумима шта је та врста институција, треба да

се изразе компетентни ауторитети у култури.

Потребно је подизање статуса истакнутих уметника на ниво државне обавезе, а не да истакнути уметник међународног ранга зависи од локалне управе, па да се деси, као што се и десило, да уметнике држава терети каматама за неуплаћени износ доприноса, иако су локалне управе имале ту обавезу, а нису то учиниле. Истакнутим уметницима држава мора да обезбеди и минимум материјалних услова за рад, јер је њихово дело универзално и траје и после њихове смрти.

Стандардизовање националних признања, која је Тасовац противзаконито суспендовао, а покушао чак да укине и стечено право уметника који су га добили, мора бити извршено да се једном за увек престане давати повода за блаћење оних који су га добили и да би се омогућило онима који га још заслужују да га и добију. Наравно, потребно је ревидирати неке од критеријума за кандидатуру, али није тачно да их нема, да нису добри. Проблем је у њиховој примени, при чему је Влада Србије начинила изборе који су највише критиковани, а не надлежна Комисија. Рецимо, треба предност дати ствараоцима, а на плану репродуктивне уметности вредновати, примера ради, само и евентално међународни успех. Дакле, треба одвојити репродуктивну забаву, као комерцијалну вредност, од стваралаштва као трајног доприноса српској култури. Али, треба признати и високо-квалитетну репродуктивност, као у случају када неко пева седамдесет пута наше песме у париској „Олимпији“. Ширење српске културе ван граница наше земље јесте такође велики допринос, нарочито

стварању позитивног имиџа нације у свету. Треба такође укинути арбитрарно додељивање националних признања од стране Владе Србије, јер признања која су највише јавно оспоравана била су баш она која је Влада доделила мимо надлежне Комисије. Месечна надокнада националне награде треба да се усклађује као и код спортиста према просечном личном доходу у Србији, јер ће фиксни износ временом да је обезвреди до краја. То неће бити само материјално обезвређивање, него и даље понижавање уметника, а млађи уметници неће имати чему да стреме, а то чему да стреме био је један од мотива за доделу признања, дакле подстицај да неко ствара надајући се нечему. А „нада је све и ништа“, писао је велики италијански писац Чезаре Павезе. У тренутку увођења износила је око 700 евра, а сада је око 360 евра, док спортисти примају од минимум 400 до око 1380 евра и то од четрдесете године живота, а не после пензије, као уметници, ако је доживе. Апсолутно се мора избацити из употребе термин „националне пензије“ као незаконит и увредљив, а који је допринео многим нападима на ову институцију, донео многе личне увреде уметницима да пљачкају народ, јер имају две „пензије“, јер је реч о награди која нема социјалне мотиве установљавања и не додељује се из пензионог фонда.

Интелектуалци и уметници треба да се боре за укидање политичког клијентелизма у култури. Политички клијентелизам у култури је нека врста културне проституције. Познато је да особе одређене политичке оријентације коло воде у српској култури и бенефицијама у култури код министар-

ства, као и да се финасирају прева-сходно неки кланови одређене поли-тичке оријентације, нарочито они који промовишу културу противну српским националним интересима.

Држава мора да уложи напор на пласману наше културе у свет. За то јер потребно оформити посебан фонд у оквиру Министарства културе ради финансирања представљања наших уметника у свету. Такође, преко ди-пломатске мреже треба организовати културну размену са светом на прин-ципу реципроцитета. Примера ради, Генерални конзулат у Барију органи-зовао је, за само две године, и то под санкцијама, наступе преко седамдесет наших уметника („Ренесанс“, „Слави-ја театар“, „Звезда театар“, изложбе слика и фотографија, књижевна го-стовања и гостовања музичара, итд.) као и изложбу итало-критске иконе у власништву Народног музеја Србије. Наши трошкови су сведени само на дневнице и путне карте које је пла-тило Министарство културе.

Министарства културе треба да по-бољша комуникацију са уметничким удружењима и уметницима, јер цело-купни уметнички амбијент је незадо-вољан досадашњом комуникацијом, која се свела на цинично вређање уме-тника у „изведби“ министра Тасовца, који је тврдио чак и да би он „на том-боли“ нашао боље уметнике од оних које имамо.

Национални савет за културу мора имати уважавајући статус, јер јесте ор-ган Скупштине Србије, али он треба да буде и корисни сарадник Министар-ства културе.

Неопходна је реорганизација удру-жења у култури, унутрашња и фор-мална, бар оних које финансира др-

жава. Није Србији потребно да има, само Београду, два удружења писаца (плус два у Новом Саду) и да се недо-вољно финансирају три канцеларије са чиновницима у истој згради у Бео-граду, ако се истим парама, и мањим, може пристојно финансирати једна канцеларија за писце и књижевне пре-водиоце. И Удружење књижевних преводаца може под исти „кров“, па би један секретаријат све опслуживао. Досадашњу политичку поделу удру-жења писаца и преводаца треба укинути као антикултурну. Наравно то важи и за остала уметничка удру-жења, јер су она уметнички еснафи који бране интересе својих чланова, а ко жели да се бави политиком, нека је изнесе на улицу или у неку партију. Срамно је и нимало интелектуално да се уметници сврставају једни против других према политичким склоности-ма, а што је досадашња власт здушно подржала да би лакше манипулисала уметницима користећи их као своју икебану за предизборне кампање, а свдећи их на социјалну беду у пракси. У том смислу је неопходно коректно, а не понижавајуће финансирање умет-ничких удружења, значајних манифе-стација у култури и њихово уважава-ње присуством представника Мини-старства, затим финансирање историј-ских књижевних листова и часописа, као што су Књижевне новине, Драма, Савременик, Књижевност, Кораци, Градина, Домети, Багдала, Градац, Раз-витац, итд.

Проблеми у сфери позоришта, сли-карства и других уметности су увек постојали и биће их, али је улога вла-сти да их максимално умањи и створи амбијент за стваралаштво, а не да власт буде главни генератор заправо-

жених музеја, бедног статуса глумаца у позориштима, итд. За то је потребна политичка воља са једне стране, а са друге организован и бескомпромисни став уметничких удружења, као и помоћ најугледнијих културних стваралаца. Није етички да се наши најугледнији интелектуалци и уметници повлаче у ћутање о својим проблемима из којих потом настаје и проблем у настанку уметничких дела, а да онда када се неким другим механизмом чак и оствари нека добробит за уметнике, да се баш они одмах прихвате тог жлеба без мотике.

У свем том хаосу у култури могао би неко од њих да запита Владу Србије како има образа да каже да за културу нема новца, а само у две банке у Војводини је слупано милијарду евра за које нико не полаже рачуна. У међувремену ми нисмо у стању да више од деценије средимо наше најважније музеје, јер наводно држава нема пар милиона евра. Није познат историјски период Србије у коме се тако нешто срамно дешавало у култури.

ЗАКЉУЧАК

Предуслов за бољитак су, пре свега, добре намере према српској култури. Власти их нису показале до сада, а интелектуалци и уметници не заостају за њима затворени у своју егзистенцијалну беду или егоцентрични егоизам у случају да су ипак успели да себи омогуће материјално боље услове можда и кокетирајући са властима, уместо да им указују на проблеме, помажу им у решавању, али им се и оштро супротставе, ако те власти немају добре намере према српској култури. Изузеци су толико ретки да се

поставља питање има ли у Србији интелектуалаца и уметника, наравно не у стваралачком смислу, већ у смислу друштвеног и политичког ангажмана? Како уметници и интелектуалци мисле да реше своје проблеме, ако не користе свој статус познатости у јавности да унапреде опште услове за уметнички рад? Јер за бољитак у култури није довољно играти представу, ако режисер није иза завесе, већ у фотељи власти.

Интелектуалци и уметници Србије треба и својим друштвеним ангажманом да пружају отпор империјалистичком монокултурализму који је до сада наметала државна политика срљајући у евроунијатска безглавља, уз помоћ сорошевских фондација, а која лепо отрцане епитете популизма којима се „оцрњује као популиста свако ко брани интересе које нису истовремено и интереси саме елите, односно свако ко се сврста на страну народа, а не елите, у класном сукобу између неофеудалне елите и беспомоћног пролетаризованог народа“ (Фузаро). Треба да се заложе настојањима да наша легитимација у свету буде национална култура, а не кич копија американизоване и дехуманизоване антикултуре неолиберализма. У оквиру тога одузима се материјални простор за изворно стваралаштво наших уметника који не пристају на духовну уцену. Српска национална култура и светска (само европски културни простор је сувише мали оквир за велике умове, а да не оворимо о монокултурној ЕУ кабинџи) треба да се прожимају природно утичући једна на другу, а не да нам се насилно намеће субкултура аналционалне догме монокултурализма.